

Ekonomisk forskning som underlag för industriell utveckling.

Det är en allmänt erkänd sanning, att de tekniska framstegen utgöra en av de viktigaste drivkrafterna för det ekonomiska framåtskridandet. Teknikens utveckling har liknats vid ett träd, som ständigt tillväxer på så sätt, att från varje uppfinning grenar ut sig tekniska nyheter, som kommer till stånd genom forskning och experiment. Ett träds tillväxt bestäms emellertid inte endast av dess inre växtkraft utan även av den yttre miljön. På samma sätt är tekniken för sin utveckling beroende av den ekonomiska miljö, i vilken den växer fram. Det har väl alltid varit så, men beroendet har blivit mera utpräglat, sedan den tekniska forskningen i högre grad blivit en organiserad verksamhet, som drager betydande kostnader.

Teknik och ekonomi äro emellertid än mer beroende av varandra, när det gäller att omsätta de tekniska kunskaperna i praktiken. De tekniska framstegen öppna visserligen möjligheter att framställa nya varor och genomföra produktionen på nytt sätt, men ännu återstår att bland dessa möjligheter urskilja de produkter, som kan finna en lönande avsättning på marknaden. Det gäller vidare att finna de rätta vägarna till denna marknad och att framställa den nya produkten till en så låg kostnad som möjligt. De tekniska nyheterna måste med andra ord exploateras, för att användas en något krass term. Det har i själva verket i teknikens historia varit en mycket vanlig företeelse, att nya uppfinningar länge legat värdelösa, innan de tagits om hand av någon, som haft den rätta blicken för deras ekonomiska utnyttjande.

I ett näringsliv med fri företagsamhet är det i främsta rummet företagarens uppgift att finna de ekonomiskt lönande kombinationer, som den nya tekniken möjliggör. Lyckas han därmed, gör han en ekonomisk vinst, samtidigt med att han befrämjar det ekonomiska framåtskridandet. Misslyckas han, uppstår vad man brukar kalla en felinvestering, en produktionsapparat blir stående och kan icke givas en lönande användning.

Den moderna industriens ekonomiska förutsättningar är så mångskiftande, att företagaren, liksom han stöder sig på specialiserade tekniker, måste lita till forsknings- och utredningsarbete av specialiserade ekonomer.

Den ekonomiska forskning, som industrien för sin utveckling behöver, har två olika sidor. Den ena vetter mot företagets omgivning, dess marknader, den andra mot företagets inre ekonomiska problem.

Vad först gäller industriens marknader, föreligger för den ekonomiska forskningen mycket omfattande arbetsuppgifter. Industrieföretagen är alla infogade i ett växlande konjunktursammanhang av mycket invecklad art, växelkurser, statens utgifter och beskattning, låneränta, prisnivå och byggnadsverksamhet påverka på olika sätt de marknader, av vilka varje enskilt företag är beroende. Just nu är det av särskild vikt för svensk industri att få större klarhet rörande den utveckling, som kan tänkas följa efter ett slut på kriget. Som bekant följde efter fredsslutet 1918 en kort men hektisk inflationskonjunktur och därefter en kris med våldsamt prisfall. Alla äro väl inställda på, att en sådan utveckling denna gång måste undvikas, men industrien skulle säkerligen vilja veta mera om de utvecklingsmöjligheter, som kunna erbjuda sig. Det är konjunkturforskningens uppgift att, så långt sig göra låter, klargöra tendenser och sammanhang av denna art.

Men samtidigt med de kortsiktiga konjunkturförändringarna pågå också mera omärkligt ständiga förskjutningar i näringslivets grundläggande ekonomiska struktur. Jag skall här endast erinra om de pågående förändringar i den svenska befolkningens storlek och sammansättning, som under de senare åren tilldragit sig så stor uppmärksamhet. De komma exempelvis att helt förändra industriens tillgång på arbetskraft, efterfrågan på bostäder samt industrisamhällenas tillväxtnöjligheter och därmed också valet av plats för nya industriföretag. Genom att klarlägga dessa förändringar kan en grundval skapas för ett bedömande av industriens utvecklingsmöjligheter på längre sikt.

Vid sidan av dessa allmänna konjunktur- och strukturstudier kräves mera speciella studier av utvecklingen på olika marknader. Exportindustrien behöver kännedom om marknadsutvecklingen i de transoceana länderna; hemmamarknadsindustrien om möjligheterna att upparbeta en större marknad inom landet. Speciella metoder för marknadsundersökning har utvecklats, som avse att ge svar på sådana frågor som dessa: Vad finns det för avsättningsmöjligheter för konfektionssyddade billiga barnkläder? Och: På vilka vägar skall man bäst nå denna marknad?

Men den ekonomiska forskningen ägnar sig även åt den industriella företagsamhetens inre problem, och då framför allt företagens kostnadsförhållanden och organisation. Denna företags-ekonomiska forskning är nära anknuten till det praktiska arbete med kostnadsberäkning, bokföring och statistik, som utföres inom företagen. De därmed sammanhängande problemen äro emellertid i regel likartade för flera företag, särskilt gäller detta inom samma bransch. Den ekonomiska forskningen har i samarbete med experterna ute i industriföretagen gripit sig an med sådana gemensamma företagsekonomiska frågor. Av särskild betydelse har de undersök-

ningar varit, som givit till resultat enhetliga grunder för kostnadsberäkning, och som därigenom ha möjliggjort jämförelser av företagens produktionskostnader.

En annan viktig uppgift är att kartlägga olika branschers struktur vad gäller produktionens fördelning på olika enheter, dessa enheters specialisering på olika produkter samt slutligen varornas väg från producenten till konsumenten. En sådan kartläggning är av särskild betydelse i sådana branscher, som äro sammansatta av många små företag, och där den enskilde företagarens överblick över förhållandena inom branschen är begränsad. Kartan över branschen ger den enskilde företagaren en exakt bild av, var hans företag står i förhållande till övriga producenter, varudistributionen och konsumenterna. Den kan därför bilda en lämplig grundval för ett samarbete mellan de enskilda företagen, som kan leda till en mera ekonomisk utformning av produktionen inom branschen.

Tanken på att utnyttja den ekonomiska forskningen som ett stöd för den industriella företagsamheten är relativt ny, och mycket återstår ännu att göra på detta område. Den svenska industrien har emellertid alltmera fått upp ögonen för, att den måste skaffa sig en ingående orientering om sina yttre och inre ekonomiska förutsättningar för att kunna fylla sin uppgift som den dominerande näringsgrenen i landets ekonomiska liv.

I utlandet är det icke ovanligt att större industrieföretag hålla sig med egna ekonomiska forskningsavdelningar. Exempel finnes på storföretag, vars avdelning för konjunktur- och marknadsundersökningar omfattar ett hundratal personer, varav ett tjugotal med hög ekonomisk utbildning. Med den struktur, som kännetecknar vårt näringsliv, har det emellertid, liksom beträffande den tekniska forskningen, visat sig lämpligt att hålla samman arbetet inom institutioner, som kan taga upp problem, gemensamma för hela

branscher eller för hela industrien. Kännetecknande för arbetet inom dessa forskningsinstitut är den nära kontakt, man söker hålla med verksamheten ute i industriföretagen. Tack vare denna kontakt kan forskningen inriktas på problem, som äro av särskild betydelse för industrien. Samarbetet mellan det praktiska näringslivet och den ekonomiska forskningen utgör även en form för att göra mera allmänt tillgängliga de uppslag och det vetande, varav en rik fond finns samlad ute i näringslivet.